

Національний університет "Києво-Могилянська академія"
Києво-Могилянська школа врядування
Кафедра суспільного врядування

2019/2020 навч. рік

Горчинська О.
Хмельницька Ш.
Ушпик Я.

Аналітична записка

Як створити освітні позашкільні програми адаптовані до потреб шкіл-інтернатів для дітей сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування

Анотація

Замовник: Міністерство освіти і науки України

Мета вирішення проблеми: забезпечити вільний та всебічний розвиток особистості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування

Рекомендований варіант політики:

Варіант 2: розробка представниками неурядових організацій «ЮНІСЕФ» та «Україна без сиріт» спеціальної освітньої позашкільної програми шкіл-інтернатів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з урахуванням світового досвіду та доступних в Україні ресурсів.

Відхилені варіанти політики:

Варіант 1: Збереження чинної політики

Варіант 3: створення робочої групи МОН з розроблення та впровадження нової освітньої позашкільної програми шкіл-інтернатів для дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування.

Ця Аналітична записка – результат нашої власної роботи, вона була написана нами самостійно без співпраці з ким-небудь. Ми даємо згоду на те, що цю Аналітичну записку можна безоплатно використовувати в повному обсязі або частково для публікації он-лайн, в електронному вигляді та для адаптації в навчальних цілях.

 Горчинська О.
 Хмельницька Ш.
 Ушпик Я.

1. Визначення проблеми, придатної для аналізу політики

1.1. Формулювання проблеми

Як створити освітні позашкільні програми адаптовані до потреб шкіл-інтернатів для дітей сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування.

1.2. Замовник аналізу

Замовником даного аналізу є Міністерство освіти і науки України.

1.3. Симптоми проблеми

1.3.1 Опис симптомів

Низький рівень працевлаштування людей, які виховувалися в інтернаті, великий відсоток їх кримінального притягнення та неспроможність будувати сім'ї є симптомом того, що програми навчання дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування та не є адаптовані для їх повноцінного становлення у житті.

1.3.2 Причинно-наслідкові зв'язки

Проблема полягає у тому, що будь-яку державну інституцію для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, незалежно від її типу, відрізняє ізоляція дитини від природного сімейного оточення та суспільства, домінування правил установи над індивідуальними потребами дитини, відсутність у дитини можливості контролювати власне життя. Наявність у країні системи інтернатів створює для багатьох родин, що опинилися у складних життєвих обставинах, спокусу позбутися «проблем з дитиною», віддавши її на виховання в державний заклад. Діюча система негативно впливає на сім'ю, яка є основою здорового суспільства. Однак влада діє по відношенню до батьків як контролер, надаючи перевагу каральним санкціям, забираючи дитину із кризової сім'ї, а не намагаючись допомогти родині у критичній ситуації. Саме ж суспільство не в повній мірі усвідомлює страшні наслідки інтернатного виховання та можливі шляхи вирішення цієї проблеми. 5, 7 млрд. грн. щорічно витрачається на фінансування інтернатів в Україні. І лише 10% цих коштів витрачається безпосередньо на потреби дитини, решта – на оплату праці персоналу, комунальні платежі та інші видатки. Ці кошти можна було б скерувати на підтримку сімей та уникнути негативних наслідків для дітей. Подолання негативних наслідків виховання дитини в інтернаті є більш затратним для суспільства, ніж збереження сім'ї для дитини та закладає довгострокові суспільні витрати на подолання результатів травматичного виховання дітей.

1.3.3 Доказова база

Згідно з даними державної статистичної звітності кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на первинному обліку, на 01.01.2018 становила 71566 дітей, 21587 – дітей-сиріт, 49979 – дітей, позбавлених батьківського піклування.

У медичних, навчальних, виховних закладах, інших закладах або установах, в яких проживають діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування – 4413 дітей, у закладах соціального захисту дітей – 572 дитини.

В системі соціального захисту населення функціонує 44 будинки-інтернати із загальною кількістю вихованців/підопічних 5692 особи, з них 1952 дитини віком (від 4 до 18 років), які мають особливі освітні потреби.

Відповідно до розподілу дітей за родинним станом із загальної кількості дітей мають відповідний статус, зокрема дитини-сироти – 120 осіб, дитини, позбавленої батьківського піклування – 807 осіб.

Виправити становище покликані заходи Державної програми подолання дитячої безпритульності і бездоглядності на 2006-2010 роки, затвердженої постановою Кабінету

Міністрів України від 11 травня 2006 року з метою соціального-правового захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Завдання Державної програми спрямоване на захист прав дітей і насамперед полягає у збереженні для дитини сімейних умов життя.

З метою посилення уваги суспільства до проблем дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, захисту їх прав і законних інтересів, створення умов для реалізації права кожної дитини на виховання в сім'ї Указом Президента від 11 грудня 2007 року 2008 рік оголошено в Україні Роком підтримки національного усиновлення та інших форм сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. В Указі Президента України «Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей» від 5 травня 2008 року визначені основні напрямки державної політики у сфері охорони дитинства, захисту прав та законних інтересів дітей, у тому числі дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які потребують особливої уваги з боку держави.

Згідно із ст.52 Конституції України утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу. Правовою основою реалізації цього конституційного положення є національне законодавство про соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що регулює відносини із надання матеріальної, соціальної та правової допомоги зазначеній категорії дітей та осіб з їх числа.

1.4. Законодавча й інституційна база у сфері, де спостерігаються вказані симптоми

1.4.1 Законодавча база реалізації чинної політики

Відповідно до частини 3 статті 52 Конституції України утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу

Нормативно-правову базу, що регулює роботу шкіл-інтернатів, складають: Конституцією України, Конвенцією ООН «Про права дитини», Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», актами Президента України та Кабінету Міністрів України, іншими законодавчими актами в галузі освіти і охорони дитинства, нормативно-правовими актами Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, рішеннями місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Важливим міжнародним нормативно-правовим документом є Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року, в якій зазначалось, що дитина, яка постійно або тимчасово позбавлена сімейного оточення, не повинна залишатися в такому оточенні і має право на захист і допомогу держави (ст.20).

1.4.2 Інституційна база реалізації чинної політики

Інституційну базу, яка формує та реалізовує державну політику у сфері захисту прав та інтересів учнів та випускників інтернатних закладів, складають:

- 1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері сім'ї та дітей, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сім'ї та дітей, відповідні структурні підрозділи обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських і районних у містах рад;
- 2) уповноважені підрозділи органів Національної поліції;
- 3) приймальники-розподільники для дітей органів Національної поліції;

- 4) школи соціальної реабілітації та професійні училища соціальної реабілітації органів освіти;
- 5) центри медико-соціальної реабілітації дітей закладів охорони здоров'я;
- 6) спеціальні виховні установи Державної кримінально-виконавчої служби України;
- 7) притулки для дітей;
- 8) центри соціально-психологічної реабілітації дітей;
- 9) соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка).

1.5. Масштаб проблеми

В середовищі поточної політики проблема незадовільного рівня адаптації до соціуму випускників дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування займає далеко не перше місце. Власне, по суті маленька частка цих дітей у межах населення України не викликає потреби до зведення її як передової для вирішення на порядку денному.

Спробуємо розкрити сьогоднішній статус проблеми, проаналізувати її.

За її сучасними контекстами і впливами:

1) Соціальні :

За статистикою, яку надає Державна служба України у статистичному збірнику «Захист дітей, які потребують особливої уваги» (Київ, 2018), загальна кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування на кінець 2017 року 70240 осіб, кількість дітей, усиновлених протягом року - усього 2925 осіб (за даними Міністерства Соціальної політики). Окремі інтернатні заклади та заклади соціального захисту дітей нараховують на кінець 2017 року: школи-інтернати для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування кількість закладів 9, кількість вихованців 754 особи; дитячі будинки - 34 одиниці, кількість вихованців, осіб - 1442; будинки-інтернати системи Мінсоцполітики - 48 закладів, кількість вихованців, осіб - 5692; притулки для дітей - 8 закладів, кількість вихованців, осіб - 1122. (За даними Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства соціальної політики України). За регіонами вищезазначені заклади нараховують, зокрема, школи-інтернати для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: 2 заклади у Закарпатській та Вінницькій областях, 4 - у Донецькій області та 1 - у Одеській; дитячі будинки : по одному є у Чернівецькій, Черкаській, Хмельницькій, Херсонській, Харківській, Тернопільській, Сумській, Полтавській, Івано-Франківській, Закарпатській та у м. Києві, по 2 - у Одеській та Вінницькій областях, по 3 - у Кіровоградській та Донецькій областях, 6 та 7 у Київській та Львівських областях відповідно; будинки-інтернати системи Мінсоцполітики: по одному закладу у Волинській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Миколаївській, Рівненській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській та Чернівецькій областях, по 2 - у Чернігівській, Тернопільській, Сумській, Полтавській, Львівській, Кіровоградській, Вінницькій та у м. Києві, по 3 - у Закарпатській, Івано-Франківській та Харківській областях, по 4 - у Одеській та Житомирській областях, 5- у Дніпропетровській області; притулки для дітей нараховують: по одному у Волинській, Закарпатській, Кіровоградській, Львівській та Чернівецькій областях та 3 заклади у Одеській області; будинки дитини нараховують загалом 40 закладів по Україні, окремі регіони чомусь не наведені у статистиці. (За даними Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства соціальної політики України).

У навчальних закладах III - IV рівнів акредитації кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування на початок навчального року 2016/17 - 4927 осіб (за даними Міністерства освіти і науки України та Державної служби статистики України).

У складі шкіл-інтернатів та дитячих будинків на 1 січня 2018 року кількість вихованців, які навчаються у 11(12) класах загальноосвітніх навчальних закладів, 21 та 50 вихованців відповідно, тих, які старше 16 років 128 і 104 вихованці відповідно у вказаних закладах вище. Протягом 2017 року вибуло із дитячих будинків та шкіл-інтернатів для дітей-сиріт

та дітей, позбавлених батьківського піклування, до закладів вищої освіти 67 вихованців (За даними Міністерства освіти і науки України).

2) Економічні - фінансування освітніх програм як окремих інститутів для шкіл-інтернатів не здійснюється, відбувається фінансування для забезпечення потреб життя дітей, розподілом коштів займаються міські та селищні ради, безпосередньо керівництво шкіл-інтернатів, через бідність, яка є, не у всіх, звісно, школах-інтернатах, кошти йдуть на елементарні потреби, такі як одяг, їжа, туалетні принадлежности, мови про надання окремих коштів щодо закупівель програм нових предметів, щодо додаткових курсів та практик, щодо покращення та адаптування методу викладання та виховання для таких дітей немає. Цинічно це пояснюється нагальними потребами, краще ж бути ситими.

3) Політичні - закони та нормативно-правові акти, які забезпечують правами дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, були зазначені вже вище. Отже, який реальний вплив вони мають: впровадження реформи 2019-2026 по скороченню кількості шкіл-інтернатів, жодного слова про покращення освітніх програм виховання та навчання.

1.6. Новизна проблеми

Проблема відсутності спеціальних освітніх програм для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування – повторна, адже держава неодноразово намагалася вирішити проблемну ситуацію, щодо соціалізації дітей-сиріт, проте завжди вирішення проблеми вбачали у збільшенні фінансування вже наявних державних програм. Наразі держава поставила за мету ліквідувати до 2026 року всі заклади інтернатного типу. У стратегії реформування зазначено, що 10% дітей все ж таки залишаться в інтернатах з різних об'єктивних причин. Відповідно проблема, яка розглядається у аналітичній записці хоч і нова, але в ній робиться акцент на важливості вирішення проблеми відсутності спеціальних освітніх програм для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

У серпні 2017 року Кабміном була ухвалена стратегія з деінституціалізації інтернатів і дитбудинків, за якою до 2026 року ці установи мають зникнути. У рамках цієї реформи кількість подібних закладів планують зменшувати поступово: на 10% щороку, спеціальні школи-інтернати на 5%, починаючи з 2019 року. А це означає, враховуючи останні дані Уповноваженого Президента з прав дитини Миколи Кулеби, які нараховують в Україні 751 інтернатних закладів різного підпорядкування, серед яких загальноосвітні школи-інтернати, дитячі будинки, де проживають діти-сироти, центри соціально-психологічної реабілітації дітей, де з 106700 вихованців 8174- сироти або діти, позбавлені батьківського піклування, а решта мають родичів чи хоча б одного з батьків і потрапили до інтернату з певних причин (вади розвитку, інвалідність, бідність тощо), що за 8 років реформування, з 2019 по 2026 роки кількість інтернатів і дитбудинків скоротиться на 80%, останні 20% складатимуться з 1635 дітей, та спеціальні школи-інтернати відповідно матимуть скорочення у 40%, 60% залишку який складатиметься з 59116 тис. дітей. Скорочення кількості подібних закладів ніби-то гарантує якісне покращення у вихованні дітей, але яка вірогідність, що адаптація до соціуму 1635 дітей буде суттєвішою за ту адаптацію 8174 дітей, яка існує сьогодні і по суті не є результативною, якщо не відбудуться зміни у системі освіти та виховання, адаптування цих дітей. І відбутися зміни ці мають негайно, їх необхідність обґрунтовується тим, що ті покоління дітей-випускників, які є "прохідцями" державної реформи зараз, ще у 2019, так і залишаться без змін, улітку 2019 року на них чекає вступна кампанія до вузів.

1.7. Опис механізмів та інструментів чинної політики

Головний чинник, що перешкоджає вирішенню проблеми, це не правильне визначення сутності проблеми, причин її виникнення та шляхів її подолання.

У цілому в західних країнах при збереженні інтернатних установ на державному рівні розроблені, обов'язкові для всіх вихованців, освітні курси «незалежного проживання», по закінченню яких видається державний сертифікат. Це є одним із дієвих механізмів соціальної адаптації дітей, що знаходилися під державною опікою.

Раніше проблему намагалися вирішити за допомогою наступних методів та інструментів політики: зобов'язання відповідальних та уповноважених органів виробити процедуру вирішення проблеми, державний соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, збільшення фінансування сфери у якій спостерігається проблема. Досягнення мети оцінювали за такими показниками: скорочення кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, обсяг виконання державної програми з соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, освоєння державних коштів виділених на потреби дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

1.8. Нагальність вирішення (що буде, якщо не вирішувати)

У серпні 2017 року Кабміном була ухвалена стратегія з деінститулізації інтернатів і дитбудинків, за якою до 2026 року ці установи мають зникнути. У рамках цієї реформи кількість подібних закладів планують зменшувати поступово: на 10% щороку, спеціальні школи-інтернати на 5%, починаючи з 2019 року. А це означає, враховуючи останні дані Уповноваженого Президента з прав дитини Миколи Кулеби, які нараховують в Україні 751 інтернатних закладів різного підпорядкування, серед яких загальноосвітні школи-інтернати, дитячі будинки, де проживають діти-сироти, центри соціально-психологічної реабілітації дітей, де з 106700 вихованців 8174- сироти або діти, позбавлені батьківського піклування, а решта мають родичів чи хоча б одного з батьків і потрапили до інтернату з певних причин (вади розвитку, інвалідність, бідність тощо), що за 8 років реформування, з 2019 по 2026 роки кількість інтернатів і дитбудинків скоротиться на 80%, останні 20% складатимуться з 1635 дітей, та спеціальні школи-інтернати відповідно матимуть скорочення у 40%, 60% залишку який складатиметься з 59116 тис. дітей. Скорочення кількості подібних закладів ніби-то гарантує якісне покращення у вихованні дітей, але яка вірогідність, що адаптація до соціуму 1635 дітей буде суттєвішою за ту адаптацію 8174 дітей, яка існує сьогодні і по суті не є результативною, якщо не відбудуться зміни у системі освіти та виховання, адаптування цих дітей. І відбутися зміни ці мають негайно, їх необхідність обґрунтовується тим, що ті покоління дітей-випускників, які є «прохідцями» державної реформи зараз, ще у 2019, так і залишаться без змін, улітку 2019 року на них чекає вступна кампанія до ЗВО.

1.9. Корисний досвід

Для того, аби навести дієвий приклад корисного досвіду на який Україна може спиратися, потрібно, в першу чергу, дати відповідь на питання: «Які причини виникнення соціального сирітства у тих чи інших країнах?» - це є ключем до роз'яснення тих заходів, які посприяли вирішенню проблем сирітства у тій, чи іншій мірі.

Розглянемо досвід Японії, Німеччини та Польщі.

Японія:

Основна причина потрапляння дітей у Японії до дитячих будинків (60%) - жорстоке поводження вдома.

За статистичними даними у Японії налічується 602 дитбудинків, у яких утримуються близько 40000 дітей, де на одного вихователя припадає двоє вихованців.

А от щодо бажання скорочення кількості подібних закладів сказати про Японію майже нічого, заклади подібного виховання забезпечують велику кількість робочих місць, які державі втрачати не є доречним. Більш того, зважаючи на культуру та традиції даної країни, варто зазначити, що Японія одна з перших у світі у 1944 році легалізувала аборти. А до 1988 року у Японії була заборона на усиновлення дітей, якщо вони не мали родинних зв'язків з усиновлювачами. Рівень виховання дітей визначається здебільшого недостатнім та відстаючим від рівня виховання їхніх однолітків, які мають сім'ї.

Патронатні родини, які проходять спеціальні курси, у Японії отримують удвічі вищу матеріальну допомогу, але відмітити варто, що укладається обов'язково договір, який зобов'язує дитину покинути родину, коли їй виповниться 18 років.

Близько 70% дітей старших класів отримують державну дотацію на здобуття вищої освіти, яка є у Японії абсолютно для всіх платною, але вони змушені у 15 років покинути дитбудинок, якщо відмовляються її здобувати.

Благодійні організації та групи допомоги, які займаються роботою з випускниками дитбудинків, відзначають, що молоді люди соромляться свого походження та не мають жодних вмінь та знань про влаштування життя. Більшість запитів (більше 70%) є проханнями допомогти влаштувати побут, навчити спілкуванню з чиновниками, роз'яснити, як ходити до лікарів.

Німеччина:

Класичних "дитячих будинків" у Німеччині немає давно. Пішли в минуле і назва, і форма. Притулки сьогодні - менші, домашні. Менше дітей у групах, які наближені до сімейних умов. Соціальні працівники частіше живуть з дітьми постійно. Як правило, служби дитячого соціального забезпечення завжди зацікавлені в пристрої "приютських" дітей до прийомних родин.

Перш ніж передати дитину на піклування до іншої сім'ї, югендампт - відомство у справах молоді - перевіряє її, щоб впевнитись у тому, що дитина передається у надійну родину. В цілому, однак, у Німеччині в першу чергу дбають про те, щоб залишити сиріт в їх звичному середовищі. Для старших підлітків це може означати, що вони продовжують жити в будинку своїх померлих батьків - просто до них прикріплюється соцпрацівник, який за ними доглядає. Тільки коли немає іншої можливості, дитина потрапляє до притулку.

Всі діти в Німеччині, живуть вони у притулку або у прийомній родині, ходять до звичайних шкіл. Приблизно раз на тиждень підліток зустрічається зі своїм наставником. Вони обговорюють минулий тиждень, проблеми. В кінці розмови наставник видає підлітку гроші на тижневі витрати.

Притулки у Німеччині можуть перебувати під опікою фондів, церкви, міста, у них працюють вихователі та соціальні педагоги. Соціальні працівники не просто працюють, а живуть з дітьми разом 24 години на добу сім днів на тиждень.

Різкі розбіжності у традиціях між наведеними прикладами Японії та Німеччини, спонукають до певного висновку: необхідно створювати власну унікальну модель та систему вирішення проблем адаптації виховання дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування для кожної окремої території.

Польща:

1999 - реформа місцевого самоврядування. Розподіл функцій опіки і піклування між воєводствами, повітами, гмінами.

2011 - Закон про підтримку сім'ї і систему опіки над дітьми. За Законом реформа системи опіки має відповідати таким основним критеріям:

- збільшення кількості дітей, які повертаються до своїх біологічних сімей
- розвиток системи альтернативних центрів опіки над дітьми:

центри усиновлення, центри для прийомних сімей, заклади кризового втручання, спеціалізовані консультаційні центри

- розвиток нових форм роботи із сім'ями: сімейна терапія, консультативні послуги, постійний моніторинг ситуації в проблемних сім'ях
- розвиток системи прийомної опіки, у тому числі спеціалізованих сімей зменшення кількості дитячих будинків та їх розміру.

Основні досягнення :

Децентралізація і перенесення відповідальності за сім'ю і дітей якнайближче до місця їх проживання, на рівень гміни (наш відповідник ОТГ). Така відповідальність включає також фінанси. Гміна створює спектр послуг відповідно до своїх актуальних потреб

Розвиток послуг у сфері раннього втручання та профілактичних програм на всіх можливих рівнях (знову ж таки, відповідно до потреб регіону)

Робота із сім'ями, спрямована на запобігання вилучення дитини. Введення посад сімейних асистентів

Розвиток сімейних форм заступницької опіки, професійних прийомних сімей:

- термінового влаштування
- для дітей з інвалідністю
- для дітей у конфлікті із законом
- для неповнолітньої мами з дитиною
- сімейні дитячі будинки (максимум 6 дітей)

Соціальне замовлення: 90 % всіх послуг надають громадські організації та благодійні фонди на умовах конкурсу

Розвиток послуг для випускників інтернатів та для молоді з особливими потребами: квартири підтриманого проживання, програми самостійності, допомога у працевлаштуванні (роботодавець отримує різного роду пільги)

Відсутність закладів із кількістю дітей більше 30. Діти до 3 років практично не влаштовуються до закладів

До 2020 року кількість дітей у закладі не може перевищувати 14.

Пріоритет влаштування до сімейних форм і заборона влаштування дітей менше 7 років до закладів.

2. Мета вирішення проблеми

2.1 Формулювання мети вирішення проблеми (за необхідності вказати відповідні завдання політики як конкретизації цілей).

Мета – забезпечити вільний та всебічний розвиток особистості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Цілі:

- 1) збільшення кількості створених сімей колишніми вихованцями шкіл-інтернатів;
- 2) збільшення кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які після навчання у закладах професійно-технічної освіти та закладах вищої освіти, отримали відповідні дипломи;
- 3) збільшення кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які змогли працевлаштуватися за фахом.

2.1.1 Показники (індикатори) результативності (кожній цілі (завданню) має відповідати свій індикатор результативності або система індикаторів – якщо один індикатор не розкриває всі суттєві аспекти цілі.

Кожній цілі відповідає свій індикатор/показник результативності:

- 1) більше 50% створення здорових сімей серед сиріт, чи людей, які росли без батьківського піклування та низький відсоток їх розлучень та позбавлення права на батьківство;

- 2) більше 90% випускників інтернатів отримали дипломи у закладах професійно-технічної освіти чи закладах вищої освіти;
- 3) 40-50% серед сиріт, чи людей, які росли без батьківського піклування працевлаштовані за спеціальністю.

2.1.2 Критерії досягнення цілей (критерій визначає конкретне значення індикатора результативності, яке вважається достатнім для визнання проблеми розв'язаною; кожному індикатору має відповідати свій критерій).

Кожному цільовому індикатору відповідає свій критерій досягнення:

- 1) звіт Державної служби статистики має показати зрощення на 50% протягом 2020 року кількості шлюбів, встановлених колишніми вихованцям шкіл-інтернатів, та зменшення на 20% кількості розлучень серед колишніх вихованців, віком до 25 років, які перебувають під наглядом компетентних служб;
- 2) забезпечити контроль відповідності кількості випускників шкіл-інтернатів та вступників до ВНЗ, звітність вступної кампанії 2020 року має підтвердити 90%-ку відповідність;
- 3) вибуття вихованців з дитячих будинків за причинами працевлаштування, з 1 січня 2020 року, має підтверджуватися обов'язковим офіційним працевлаштуванням, з зазначенням термінів влаштування не менше строком ніж на 12 місяців.

2.1.3 Обмеження (список обмежень має охоплювати будь-які ресурси, необхідні для реалізації альтернатив політики).

Основними обмеженнями або необхідними ресурсами для реалізації політики, є:

Правовий ресурс:

За вже вищезгаданою ст.52 Конституції України «утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу».

Фінансовий (монетарний) :

Покласти обов'язання щодо забезпечення фінансовими ресурсами учасників даної політики за рахунок коштів виділених з державного бюджету.

Майновий ресурс:

Школи-інтернати та дитячі будинки є державною власністю, забезпечення їхньої діяльності у потрібному напрямку політики покладається на зовнішній зв'язок між виробниками, аналітиками політики, зацікавленими органами влади та групами інтересів. Лише за участі саме всіх цих представників може здійснюватися об'єктивна політика, яка не буде залежна лише від особистих інтересів представників якоїсь єдиної групи.

Людський ресурс:

Спираючись на поняття сфери втручання, яка стосується захисту та виховання дітей, які потребують особливої уваги суспільства, необхідне залучення кадрів зі спеціальною професійною підготовкою, психологів, педагогів, а також необхідна організація постійних курсів з підвищення кваліфікації цих кадрів, з обов'язковим глибоким вивченням потреб у фаховому вдосконаленні.

Інформаційний (когнітивний) ресурс:

Державна служба статистики України надає інформацію за результатами державних статистичних спостережень та адміністративними даними. Є необхідність дослідження зовнішніх джерел, задля зіставлення та визначення вектору політики, на це необхідне додаткове фінансування.

Організаційний (координаційний) ресурс:

Обов'язковим є створення діалогу між правостановлюючими і правозастосовними органами та громадськістю, для підвищення рівня довіри до впровадження даної політики.

Примусу (силовий) ресурс:

Не є пріоритетом даної політики, не використовується. Натомість віддається перевага ресурсу довіри.

Більшості ресурс :

Постійне оцінювання й моніторинг політики, її публічне пояснення за допомогою ЗМІ та т.п.з постійним залученням символічних цінностей, які стимулюватимуть вирішення проблеми даної політики, а їх постійне повторення сприятиме стабілізації відносин, стимулюючи політичну підтримку впроваджуваної політики.

3. Підстави для державного втручання

3.1 Аналіз неспроможностей ринку (які саме ситуації неспроможності ринку потребують державного втручання - з огляду на економічні, соціальні та політичні чинники)

Діагностика соціальних, моральних та політичних чинників неспроможності ринку, неефективність яких зумовлено суспільними благами у національному та місцевому вимірах потребує державного втручання.

В Україні на даному етапі складне соціально-економічне становище значної кількості населення, що призводить до послаблення виховної функції сім'ї, внаслідок чого відбуваються розлучення, відмови від дітей, аборти.

Згідно із ст.52 Конституції України утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу. Правовою основою реалізації цього конституційного положення є національне законодавство про соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що регулює відносини із надання матеріальної, соціальної та правової допомоги зазначеній категорії дітей та осіб з їх числа. Жоден ринок не має спроможності взяти на себе обов'язки по вирішенню проблем(н-д надання освіти, забезпечення пошуку прийомних родин), які виникають у дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування без державної правової на те підтримки.

4. Середовище проблеми для аналізу політики

4.1 Складники середовища

Соціальні	Культурні та релігійні характеристики мають вплив на виховання дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування. Секуляризована освіта робить акцент на особистість, а релігійна –на співчуття та традиційні цінності. Однак, ця проблема може бути підтримана у суспільстві через його жалість та співчуття.
Економічні	Через великий рівень безробіття та низький рівень економічного розвитку держави, ця проблема завжди перебуває «не на часі». Через безробіття у регіоні ця проблема не буде вирішена, бо випускники шкіл-інтернатів не будуть мати шанси отримати роботу. У заможних регіонах проблема буде вирішуватися швидше.
Фізичні (демографічні тощо)	Географічні характеристики не є ключовим та значимим чинником проблеми, однак ситуація у регіонах відрізняється через різні впливи. Зокрема, через демографічні характеристики: вік нашої цільової групи до 18 років. Чисельність і динаміка населення впливає на рівень допомоги та функціонування інтернатного закладу.
Політичні	Оскільки діти-сироти та діти позбавлені батьківського піклування – це не електорат, то політичним партіям байдуже на

	цю проблему. При аналізі передвиборчих програм, ми виявили, що жадна партія не приділяє уваги цій соціальній групі. Громадські організації більше приділяє увагу в своїй діяльності цій проблемі, однак, як суміжну діяльність(часто поруч з протидією насиллю, чи захистом прав дитини загалом).
--	---

4.2 Ресурсні затрати для вирішення проблеми

Покласти зобов'язання щодо забезпечення фінансовими ресурсами учасників даної політики за рахунок коштів виділених з державного бюджету

Необхідне залучення кадрів зі спеціальною професійною підготовкою, психологів, педагогів також необхідна організація постійних курсів з підвищення кваліфікації цих кадрів, з обов'язковим глибоким вивченням потреб у фаховому вдосконаленні.

Дослідження зовнішніх джерел, задля зіставлення та визначення вектору політики, на це необхідне додаткове фінансування.

Створення діалогу між правостановлюючими і правозастосовними органами та громадськістю, для підвищення рівня довіри до впровадження даної політики.

Постійне оцінювання й моніторинг політики, її публічне пояснення за допомогою ЗМІ та т.п.з постійним залученням символічних цінностей, які стимулюватимуть вирішення проблеми даної політики, а їх постійне повторення сприятиме стабілізації відносин, стимулюючи політичну підтримку впроваджуваної політики.

4.3 Яких ресурсів може бракувати для розв'язання проблеми

На законодавчому рівні є необхідність оновлення вже існуючих законів, за не пріоритетності змін у законах, зокрема у ЗУ "Про дошкільну освіту", сформульована проблема лишиться на рівні формулювань без конкретного зобов'язання до дій по її вирішенню.

4.4 Конкретні продукти як результат розв'язання сформульованої проблеми

- 1) збільшення кількості створених сімей колишніми вихованцями шкіл-інтернатів;
- 2) збільшення кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які після навчання у закладах професійно-технічної освіти та закладах вищої освіти, отримали відповідні дипломи;
- 3) збільшення кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які змогли працевлаштуватися за фахом.

4.4.1 Короткострокові, середньострокові й віддалені кінцеві результати

- 1) більше 50% створення здорових сімей серед сиріт, чи людей, які росли без батьківського піклування та низький відсоток їх розлучень та позбавлення права на батьківство;
- 2) більше 90% випускників інтернатів отримали дипломи у закладах професійно-технічної освіти чи закладах вищої освіти;
- 3) 40-50% серед сиріт, чи людей, які росли без батьківського піклування працевлаштовані за спеціальністю.

4.4.2 Бажані/небажані, передбачувані/непередбачувані кінцеві результати

	Бажані	Небажані
Передбачувані	1) звіт Державної служби статистики має показати зрощення на 50%	1) звіт Державної служби статистики показує зрощення менше 50%

	<p>протягом 2020 року кількості шлюбів, встановлених колишніми вихованцям шкіл-інтернатів, та зменшення на 20% кількості розлучень серед колишніх вихованців, віком до 25 років, які перебувають під наглядом компетентних служб;</p> <p>2) забезпечити контроль відповідності кількості випускників шкіл-інтернатів та вступників до ВНЗ, звітність вступної кампанії 2020 року має підтвердити 90%-ку відповідність;</p> <p>3) вибуття вихованців з дитячих будинків за причинами працевлаштування, з 1 січня 2020 року, має підтверджуватися обов'язковим офіційним працевлаштуванням, з зазначенням термінів влаштування не менше строком ніж на 12 місяців.</p>	<p>протягом 2020 року кількості шлюбів, встановлених колишніми вихованцям шкіл-інтернатів, та зменшення менше ніж на 20% кількості розлучень серед колишніх вихованців, віком до 25 років, які перебувають під наглядом компетентних служб;</p> <p>2) незабезпечення контролю відповідності кількості випускників шкіл-інтернатів та вступників до ВНЗ, звітність вступної кампанії 2020 року не підтвердила 90%-ку відповідність;</p> <p>3) вибуття вихованців з дитячих будинків за причинами працевлаштування, з 1 січня 2020 року, не підтверджується обов'язковим офіційним працевлаштуванням, з зазначенням термінів влаштування не менше строком ніж на 12 місяців.</p> <p>4) Блокування такого законопроекту з боку різних міністерств (фінансів, соціальної політики).</p> <p>5) Корупція у наявній системі інтернатних закладів, представники якої не бажають якісних змін.</p> <p>6) Бюрократизованість може затягнути час впровадження змін та старт навчання за новими освітніми програмами у школах-інтернатах.</p>
--	--	---

Непередбачувані	<p>1) звіт Державної служби статистики має показати зрощення на більше ніж 50% протягом 2020 року кількості шлюбів, встановлених колишніми вихованцям шкіл-інтернатів, та зменшення більше ніж на 20% кількості розлучень серед колишніх вихованців, віком до 25 років, які перебувають під наглядом компетентних служб;</p> <p>2) забезпечити контроль відповідності кількості випускників шкіл-інтернатів та вступників до ВНЗ, звітність вступної кампанії 2020 року має підтвердити 100%-ку відповідність;</p>	<p>1) повна відмова уповноваженого органу імплементувати рекомендовану альтернативу щодо позашкільних освітніх програм</p>
-----------------	--	--

4.4.3 Результативність розв'язання сформульованої проблеми

Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які матимуть змогу з вересня 2019 року вчитися за новою освітньою позашкільною програмою.

4.4.5 Ефективність розв'язання сформульованої проблеми

Враховуючи те, що способом визначення ефективності є співвідношення між отриманим результатом та затраченими ресурсами, то зміст усіх змін полягає у зміні законодавства, яке регулює визначену проблему, тому ефективність рекомендованої альтернативи залежить від заходів щодо впровадження рекомендованого варіанту.

4.4.6 Економічність розв'язання сформульованої проблеми

Можливість реалізації за наявних економічних умов, наявність фахівців, достатність ресурсів, адекватність термінів здійснення, спроможність нормативно-правової бази.

4.4.7 Політичні сили, у програмах і гаслах яких задекларовано вирішення сформульованої проблеми

- 1) Слуга народу – «економічний паспорт українця» - всі діти отримують частку від експлуатації природних ресурсів на індивідуальний рахунок, оновлення освітньої та наукової інфраструктури
- 2) Батьківщина – доступ дітей та молоді до освіти не залежно від заможності батьків
- 3) ЄС – українська молодь має отримати можливість для освіти
- 4) ОПЗЖ – скасування антиконституційних, дискримінаційних законів про освіту
- 5) Голос – заохочення до освіти.

4.4.8 Гіпотеза розв'язання сформульованої проблеми для аналізу державної політики

Політична партія "Слуга народу" пропонує в якості кінцевого продукту економічний паспорт українця, результатом такої політики будуть наявність мінімальних стартових заощаджень та водночас корупція, наслідки включатимуть в себе вмотивованість до отримання компетенцій, які дозволили б оперувати отриманим стартовим капіталом. З іншого боку легкий старт може «розслабити» та знецінити необхідність здобуття освіти, професії, компетентних навичок тощо, тому має бути позашкільна освіта, яка би вчила оперувати грошима. В діях такої політики передбачається заміна вичерпних ресурсів іншими, а також варто зазначити, що така політика буде дороговартісною.

Партія "Батьківщина" декларує рівний доступ до освіти, як результат - освічене населення, в тому числі і діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, як наслідок кваліфіковані конкурентні кадри, що у свою чергу створить середовище таких дій: інноваційні наукові відкриття, ріст економіки, підвищення добробуту громадян.

Партія "Європейська солідарність" декларує отримання освіти, результатом буде освічене населення, але тут не йдеться про справедливість по відношенню до дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування, у наслідок матимемо несправедливий доступ до освіти, всі дії такої політики будуть зосереджені на підтримці функціонування системи освіти.

"Опозиційна партія за життя" за допомогою оновленого законодавства може мати за результат обов'язкове отримання освіти, наслідком чого буде доступність освіти, передбачається в процесах (діях) ухвалення законів та поправок до існуючих. Вироблення та впровадження прийнятих політик.

Партія "Голос" з заохоченням до освіти зможе мати як результат лише вмотивованість до отримання освіти громадянами, як наслідок буде зростати кількість дітей, які обрали фах усвідомлено. Але єдиний спосіб для реалізації даної програми - це популяризація професійної освіти серед молоді.

5. Консультації

5.1. Аналіз стейкхолдерів: категорії заінтересованих сторін, на яких не здійснюється вплив, але які сприяють вирішенню проблеми

Міністерство соціальної політики України	Міністерство соціальної політики України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у з питань сім'ї та дітей.
Міністерство фінансів України	Формує оптимальну державної політики у сфері надходжень до бюджету та забезпечення виконання його видатків, у тому числі фінансування нових освітніх програм. Може виділити кошти на впровадження нових освітніх програм.
ЮНІСЕФ	Активна співпраця з урядами і науковими установами,

	бізнесом і громадськими організаціями, лікарнями і навчальними закладами, інформування про проблеми дітей, пропозиція перевірених й ефективних рішень, стимулювання законодавчих змін.
«Save the Children»	Одна з найдосвідченіших та найстаріших міжнародних неурядових організацій Зацікавленість у поліпшенні системи освіти для дітей
«Ла Страда – Україна»	Сприяє впровадженню міжнародних стандартів прав людини в усі сфери життя суспільства та держави. Лобіювання інтересів дітей вразливих категорій та забезпечення їх прав
«Україна без сиріт»	Вираз інтересів дітей вразливих категорій, обґрунтування та підготовка особливої освітньої програми для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування

5.2 Розподіл ідентифікованих стейкгоल्дерів на групи:

цільова група:	1) Керівники та працівники шкіл інтернатів
група непрямого впливу:	2) Міністерство фінансів України
група потенційного впливу:	3) «Ла Страда – Україна»
група з вагомим авторитетом:	4) ЮНІСЕФ
експерти:	5) «Україна без сиріт», «Save the Children»
групи, які виявляють інтерес:	6) Міністерство соціальної політики України

5.3 Стейкголдери, якими слід провести:

Безпосередня форма консультацій	Опосередкована форма консультацій
1) Міністерство соціальної політики України 2) Міністерство фінансів України 3) «Україна без сиріт» 4) Керівники та працівники шкіл інтернатів	1) «Ла Страда – Україна» 2) «Save the Children» 3) ЮНІСЕФ

5.4. Градуїований перелік стейкгоल्дерів з якими необхідно провести:

Електронні консультації	Громадські обговорення
1) «Ла Страда – Україна» 2) «Save the Children» 3) Міністерство соціальної політики України 4) Міністерство фінансів України	1) «Україна без сиріт» 2) Керівники та працівники шкіл інтернатів 3) ЮНІСЕФ

5.5 Градуїований перелік стейкголдерів за очікуваним позитивним короткостроковим чи середньостроковим впливом

Очікуваний позитивний короткостроковий вплив	Очікуваний позитивний середньостроковий вплив
1) ЮНІСЕФ	1) «Україна без сиріт»
2) «Україна без сиріт»	2) Міністерство фінансів України
3) «Save the Children»	3) Міністерство соціальної політики України
4) «Ла Страда – Україна»	4) ЮНІСЕФ
5) Міністерство фінансів України	5) «Save the Children»
6) Міністерство соціальної політики України	6) «Ла Страда – Україна»
7) Керівники та працівники шкіл інтернатів	7) Керівники та працівники шкіл інтернатів

5.6 Градуїований перелік стейкголдерів за очікуваним негативним короткостроковим чи середньостроковим впливом

Очікуваний негативний короткостроковий вплив	Очікуваний негативний середньостроковий вплив
1) Керівники та працівники шкіл інтернатів	1) Керівники та працівники шкіл інтернатів
2) Міністерство соціальної політики України	2) «Ла Страда – Україна»
3) Міністерство фінансів України	3) «Save the Children»
4) «Ла Страда – Україна»	4) ЮНІСЕФ
5) «Save the Children»	5) Міністерство соціальної політики України
6) «Україна без сиріт»	6) Міністерство фінансів України
7) ЮНІСЕФ	7) «Україна без сиріт»

5.7 Градуїований перелік організацій громадянського суспільства у статутах, проектах і гаслах яких задекларовано вирішення сформульованої проблеми

1. ВГО "АСОЦІАЦІЯ - МОЯ РОДИНА"
2. ГО "ЗАХИСТУ ІНВАЛІДІВ ТА ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ СИРИТ"
3. ГО "ОБ'ЄДНАННЯ СИРИТ ТА ІНВАЛІДІВ УКРАЇНИ"
4. БФ «НАДІЯ І ЖИТЛО ДЛЯ ДІТЕЙ»
5. ГО «МАГНОЛІЯ»
6. ГО «ХРИСТІЯНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ФОНД»

5.8 Градуїований, перелік організацій громадянського суспільства для проведення громадської експертизи

1. ГО «МАГНОЛІЯ»
2. ВГО "АСОЦІАЦІЯ - МОЯ РОДИНА"
3. ГО "ЗАХИСТУ ІНВАЛІДІВ ТА ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ СИРИТ"
4. ГО "ОБ'ЄДНАННЯ СИРИТ ТА ІНВАЛІДІВ УКРАЇНИ"
5. БФ «НАДІЯ І ЖИТЛО ДЛЯ ДІТЕЙ»
6. ГО «ХРИСТІЯНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ФОНД»

5.9 Градуйований, перелік організацій громадянського суспільства які будуть брати активну участь у її вирішенні/не вирішенні через:

Вплив	Тиск	Контроль	Оцінка
ВГО "АСОЦІАЦІЯ - МОЯ РОДИНА"	ГО "ОБ'ЄДНАННЯ СИРИТ ТА ІНВАЛІДІВ УКРАЇНИ"	ГО "ЗАХИСТУ ІНВАЛІДІВ ТА ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ СИРИТ"	ГО «МАГНОЛІЯ»
ГО «МАГНОЛІЯ»	ГО «МАГНОЛІЯ»	ГО «МАГНОЛІЯ»	ГО "ЗАХИСТУ ІНВАЛІДІВ ТА ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ СИРИТ"
ГО "ЗАХИСТУ ІНВАЛІДІВ ТА ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ СИРИТ"	ВГО "АСОЦІАЦІЯ - МОЯ РОДИНА"	ВГО "АСОЦІАЦІЯ - МОЯ РОДИНА"	ВГО "АСОЦІАЦІЯ - МОЯ РОДИНА"
ГО "ОБ'ЄДНАННЯ СИРИТ ТА ІНВАЛІДІВ УКРАЇНИ"	ГО "ЗАХИСТУ ІНВАЛІДІВ ТА ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ СИРИТ"	ГО "ОБ'ЄДНАННЯ СИРИТ ТА ІНВАЛІДІВ УКРАЇНИ"	ГО "ОБ'ЄДНАННЯ СИРИТ ТА ІНВАЛІДІВ УКРАЇНИ"
БФ «НАДІЯ І ЖИТЛО ДЛЯ ДІТЕЙ»	БФ «НАДІЯ І ЖИТЛО ДЛЯ ДІТЕЙ»	БФ «НАДІЯ І ЖИТЛО ДЛЯ ДІТЕЙ»	БФ «НАДІЯ І ЖИТЛО ДЛЯ ДІТЕЙ»
ГО «ХРИСТІАНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ФОНД»	ГО «ХРИСТІАНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ФОНД»	ГО «ХРИСТІАНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ФОНД»	ГО «ХРИСТІАНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ФОНД»

6. Формулювання варіантів (альтернатив) політики

6.1 Варіант 1: Збереження чинної політики

Перелік заходів щодо реалізації:

Підтримка та не перешкоджання чинній політиці.

Міністерству освіти і науки України рекомендується продовжити діяти у межах чинної політики згідно з його повноваженнями та обов'язками.

Потенційні переваги: у рамках реформи, яка вже існує по скороченню кількості шкіл-інтернатів та дитячих будинків, на яку спрямована увага держави та на яку виділяється державне фінансування, збереження чинної політики суттєво зекономить витрати на вирішення проблеми, зазначеної авторами аналітичної записки, яка по суті буде загалом менш вагомою, із-за помітного скорочення шкіл-інтернатів та дитячих будинків до 2026.

Потенційні недоліки: небезпека не здобуття цілим поколінням дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, достатнього рівня адаптації до соціального життя, що унеможливить гідний та справедливий особистісний розвиток.

Специфічні ситуації неспроможності влади:

Дотримання лише одного вектору змін щодо "Реформи 2019-2026", без переглядів нормативно-правових актів, задля вдосконалення, перевірки на актуальність.

Зміна дійсної політичної влади після виборів 21 квітня, на таку, яка вважатиме не доцільним забезпечення захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

6.2 Варіант 2: розробка представниками неурядових організацій «ЮНІСЕФ» та «Україна без сиріт» спеціальної освітньої позашкільної програми шкіл-інтернатів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з урахуванням світового досвіду та доступних в Україні ресурсів.

Перелік заходів із реалізації варіанта:

Міністерству освіти і науки України рекомендується згідно з його повноваженнями та обов'язками:

- 1) залучити до розробки спеціальної освітньої програми представникам неурядових організацій «ЮНІСЕФ» та «Україна без сиріт» до червня 2019 року, на договірній основі (Договір про партнерство);
- 2) затвердити Міністерством освіти і науки України дану програму до вересня 2019 року;
- 3) впровадити дану програму у школах-інтернатах з вересня 2019 року.

Потенційні переваги варіанта політики: економія ресурсів держави, необхідних для створення спеціальної освітньої програми.

Потенційні недоліки варіанта політики: ймовірний ризик невідповідності українським освітнім стандартам розробленої спеціальної освітньої програми, і як наслідок затягування процедури її затвердження Міністерством освіти і науки України.

Специфічні ситуації неспроможності влади:

Блокування такого законопроекту з боку різних міністерств (фінансів, соціальної політики).

Корупція у наявній системі інтернатних закладів, представники якої не бажають якісних змін.

Бюрократизованість може затягнути час впровадження змін та старт навчання за новими освітніми програмами у школах-інтернатах.

6.3 Варіант 3: створення робочої групи МОН з розроблення та впровадження нової освітньої позашкільної програми шкіл-інтернатів для дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування.

Перелік заходів із реалізації варіанта:

Міністерству освіти і науки України рекомендується згідно з його повноваженнями та обов'язками:

- 1) Міністерству освіти і науки надати додаткові повноваження.
- 2) у структурі МОН створити спеціальний підрозділ — наприклад, «Робоча група МОН з розроблення нових освітніх позашкільних програм для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», розробити стратегію дій та надати для забезпечення альтернативи відповідні фінансові ресурси.
- 3) запровадити нові програми МОН у школах-інтернатах України з вересня 2019.

Потенційні переваги варіанта політики:

За цього варіанту, відповідальність і лідерська роль у розробці державної політики концентрується в руках Міністерства освіти та науки України. В такому випадку конкретне міністерство може взяти на себе роль «провідної агенції» (leading agency), виконуючи водночас функції моніторингу та оцінки заходів по впровадженню нових програм. Також у такому випадку зрозуміло, що політично відповідальною особою є Міністр освіти та науки.

Потенційні недоліки варіанта політики:

Недоліками цього варіанту є те, що МОН не має кваліфікованих досліджень та професійних аналітиків з цього питання, і досить складно уявити реалізацію політичної відповідальності міністра (скажімо, відставка міністра через низьку адаптованість освіти для дітей-сиріт).

Специфічні ситуації неспроможності влади:

Відсутність експертів у галузі спеціальної освіти для дітей сирів чи дітей позбавлених батьківського піклування.

Корупція – неспроможність запуску програм через розкрадання коштів.

Байдужість влади до даної проблеми, через наявність більш нагальних проблем у країні.

Немає чіткого бачення вирішення даної проблеми, відсутність стратегії.

6.4 Критерії зіставлення варіантів політики

Результативність - кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які матимуть змогу з вересня 2019 року вчитися за новою освітньою програмою

Ефективність - співвідношення між отриманим результатом та затраченими ресурсами

Справедливість - вертикальний спосіб (підтримка дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування)

Адміністративна здійсненність - можливість реалізації за наявних політичних, соціальних та адміністративних умов, наявність фахівців, достатність ресурсів, адекватність термінів здійснення, спроможність нормативно-правової бази

Політична здійсненність - відповідність програмі дій уряду, термін необхідний для прийняття рішення

6.5 Порівняння варіантів політики

Критерій порівняння	Оцінка варіанту (альтернативи) політики		
	Збереження чинної політики	Варіант 2	Варіант 3
Результативність	1	3	2
Ефективність	1	3	2
Справедливість	1	3	2
Адміністративна здійсненність	3	2	1
Політична здійсненність	3	2	1
Сумарна оцінка варіанта:	9	13	8
Рейтинг варіанта:	2	1	3

7. Оцінювання політики

7.1 Цілі оцінювання

Метою оцінювання є перевірка впровадження та реалізації спеціальної освітньої позашкільної програми для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування та визначення впливів програми на забезпечення вільного та всебічного розвитку особистості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

7.2 Організація оцінювання

I.Формулювання запитань для оцінювання:

1. Які зміни відбулися в діючих законах та нормативно-правових актах у сфері позашкільної освіти для дітей?
2. Яким чином впливають зміни в діючих законах та нормативно-правових актах у сфері позашкільної освіти на якість освіти для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування?
3. Якими є основні заходи впровадження програми?

4. Наскільки відмінною є нова спеціальна програма позашкільної освіти від тієї, яка була?
5. Чи були розроблені нові дисципліни для вихованців шкіл-інтернатів сімейно-ціннісних та соціально-адаптивних спрямувань?
6. Яке фінансування потребує впровадження нових дисциплін?
7. Скільки фінансових витрат вже відбулося на реалізацію нової спеціальної позашкільної програми?
8. Який відсоток шкіл-інтернатів від їхньої загальної кількості вже впровадив нову спеціальну позашкільну програму?
9. Чи відбувається збільшення штабу викладачів шкіл-інтернатів, які викладають спеціальні профільні дисципліни?
10. Чи забезпечуються школи-інтернати достатньою кількістю викладачів по відношенню до наявної кількості вихованців закладу(1:3)?
11. Як змінилася заробітна плата для працівників шкіл-інтернатів з моменту реалізації нової спеціальної позашкільної програми на місцях?
12. Чи відбуваються оновлення, перекваліфікування чи підвищення кваліфікації працівників шкіл-інтернатів?
13. Чи є ефективним впровадження спеціальної позашкільної програми для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування з точки зору таких критеріїв як:
-збільшення кількості шлюбів на 50%, які укладено випускниками шкіл-інтернатів;
-збільшення кількості бажаючих скласти та тих, хто успішно склав ЗНО(більше 90%);
-приріст вступників у ВНЗ серед випускників шкіл-інтернатів(більше 90%);
-офіційної працевлаштованості випускників шкіл-інтернатів терміном не меншим ніж на 12 місяців(40-50%)?
14. Чи впроваджено систему зворотнього зв'язку між вихованцями шкіл-інтернатів та тими, хто відповідальний за реалізацію нової спеціальної позашкільної програми?
15. Чи є зміни у твердженнях вихованців шкіл-інтернатів (позитивні-негативні) щодо якісно-освітнього покращення їхнього позашкільного часу?
16. Як відбувається комунікація між замовником та виконавцями програми?
17. Чи ефективною була стратегія партнерства організацій «Юнісеф» та «Україна без сиріт»?
18. Які інші впливи або побічні ефекти (позитивні-негативні) має впроваджена програма для широкого загалу?

II. Складання матриці планування

III. Створення мапи завдань

IV. Оцінка організаційних ресурсів, які є необхідними для проведення оцінювання

людські	Соціологи, аналітики, опитувачі, респонденти, експерти в галузі освіти та захисту прав дітей
фінансові	Оплата послуг фахівців, необхідних для проведення оцінювання, та супутніх витрат пов'язаних з оцінюванням (відрядження, додаткові соціологічні дослідження тощо)
матеріальні	Комп'ютери, інтернет
інформаційні	Доступ до документів і масивів документів про оцінюваний предмет усіх рівнів захисту

7.3 Проведення оцінювання

I. Охоплений період часу:

Початок оцінювання - через рік після імплементації нових освітніх програм

Тривалість оцінювання – 6 місяців

II. Етапи проведення оцінювання:

Збір даних

Аналіз даних

7.4 Результати оцінювання

Підготовка звіту: кожному показнику результативності відповідає один чи декілька індикаторів, що визначають стан, який вважається достатнім для розв'язання проблеми.

Для формулювання цільових індикаторів ми орієнтувалися на принципи SMART:

– specific – конкретність (для нас це конкретні випадки соціальної адаптації дітей-сиріт);

– measurable – вимірюваність (кількість дітей-сиріт, які працевлаштовані за спеціальністю);

– area-bound – узгодженість з іншими індикаторами (кількість працевлаштованих дітей-сиріт, які влаштували власні сім'ї);

– realistic – досяжність (наявність ресурсів та політичної волі для реалізації заданої політики);

– time-bound – (оцінювання відбувається протягом 6 місяців).

Стислий опис методології оцінювання.

- формулювання принципів досягнення заданої мети;

- визначення норм оціночної і практичної реалізації мети;

- дослідження системи цінностей, їх зміни і ролей в сучасних умовах реалізації політики;

- забезпечення цілісності пізнавальної і практичної методологій, їх відкритість для методологічних інновацій.

Показники й критерії оцінювання.

Кількісні показники – кількість дітей-сиріт, які працевлаштовані за спеціальністю.

Якісні показники – загальна ситуація з соціалізацією та благополучністю життя дітей-сиріт.

Методи й джерела збирання та аналізування даних.

Для оцінки впровадження даної альтернативи політики задіяні наступні методи та джерела інформації:

Аналіз документів та вторинний аналіз;

Спостереження (Включене - без відома учасників);

Щоденники, журнали та опитувальні листи для самостійного заповнення;

Експертні судження.

7.5 Рекомендації щодо подальших дій

На основі аналізу, відбувається оцінка результативності запровадженої альтернативи політики. Рекомендації формуються на основі наявної політики та відповідно до реформи деінституалізації. У разі невідповідності результативності - необхідно дослідити проблему, яка спричинила хибний результат та виробити нову альтернативу.

8. Рекомендація замовнику

8.1 Рекомендований варіант політики

З урахуванням максимального оцінювання саме другої альтернативи, зокрема її безапеляційне лідерство у всіх визначених критеріях порівняння, крім адміністративної та політичної здійсненності, що є цілком логічним з огляду на збереження чинної політики, яка виборює максимальну оцінку саме у цих двох пунктах, Міністерству освіти і науки України рекомендується взяти за основу вирішення проблеми другу альтернативу, яка має змогу найбільш точно забезпечити потрібний результат у вирішенні проблеми і гарантувати найбільш спрощений шлях до здобуття результату.

8.2 Реалізація політики

Міністерству освіти і науки України рекомендується згідно з його повноваженнями та обов'язками:

- 1) виробити державні стандарти спеціальних освітніх позашкільних програм;
- 2) внести пропозицію щодо підготовки проекту закону про внесення змін до Закону України “Про освітні програми”, а саме до пункту “Про позашкільну освіту”, до якого необхідно визначити та додати Державні стандарти;
- 3) уповноважити розробити спеціальну освітню позашкільну програму представників неурядових організацій «ЮНІСЕФ» та «Україна без сиріт»;
- 4) уповноважити МОН створити робочу групи МОН та надати їй повноваження щодо перевірки нею розроблених спеціальних освітніх позашкільних програм для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на відповідність українським освітнім стандартам позашкільної освіти;
- 5) звернутися до органів публічної влади щодо сприяння імплементації спеціальних освітніх позашкільних програм у школах-інтернатах;
- 6) розробити методiku контролю та моніторингу за впровадженням спеціальних освітніх позашкільних програм.

8.3 Підтримка рекомендованого варіанту

8.3.1 Комунікативні цілі:

- 1) Розповсюдження оцінювання на різних етапах та результатів оцінювання задля поінформованості та можливості впливу на заходи процесу реалізації основних учасників програми, груп інтересів, державних інституцій та їх представників, радників тощо;
- 2) Двосторонній процес-діалог між оцінювачами та тими, хто практично реалізовує, виконує програму;
- 3) Висвітлення програми, яка реалізовується, у максимально продуктивному ключі задля залученості міжнародних донорів, здатних до фінансування програми, а також здатних до міжнародного просування програми там, де вона може бути корисною та необхідною (передавання досвіду);
- 4) Просвітницька діяльність задля підвищення рівня обізнаності щодо результатів програми для тих, на кого програма здійснює безпосередній вплив (діти-сироти та діти, позбавленні батьківського піклування; працівники шкіл-інтернатів), а також для широкого загалу;

5)Залученість до взаємодії тих,хто є поза межами впровадження програми,але мають впливовість і є авторитетами думок(політики,культурні діячі,видатні особистості тощо).

8.3.2 Ключові повідомлення

Відповідно до цілей:

- 1)Достовірна повна інформація про всі процеси,заходи,які відбуваються,про проміжне оцінювання на кожному етапі впровадження та реалізації програми,всі результати оцінювання повністю відображаються і не замовчуються;
- 2)Окрім надання повної інформації,яка є ідентичною до ключового повідомлення першої цілі,в обов'язковому порядку постановка важливих запитань для максимальної актуалізації кожного етапу реалізації програми від оцінювачів до практиків-виконавців та у зворотньому напрямку;
- 3)В інформації надаються найкращі результати оцінювання,які презентують програму як успішний проект та наголошують на її унікальності та дієвості;
- 4)Транслюється перевага програми над попередньою діяльністю в сфері,її позитивний вплив,який підкріплюється висновками з результатів оцінювання у спрощеному варіанті,зрозумілою мовою;
- 5)Результати оцінювання програми подаються як сучасна тенденція,прихильність та залученість до якої є невід'ємною частиною глобалізації суспільства,його розвитку та процвітання.

8.3.3 Методи і способи інформування

Відповідно до цілей:

- 1)Метод звітування, де постійне розповсюдження інформації відбувається безперебійно,як тільки є оновлення,способом надання документів оцінювання, записів,брифінгів,з супроводом графіків,таблиць та інших супровідних ілюстрацій,з рекомендаціями щодо подальших дій;метод зв'язування,де систематично та організовано буде розповсюджуватися інформація через зв'язуючого посередника між тими на кого орієнтується ціль та тими,хто є оцінювачем програми,таким посередником виступає спеціально створений дорадчий орган,також розповсюдження інформації через спеціальні відповідальні за звітність щодо реалізації програми веб-сайти тощо;
- 2) Метод звітування, де постійне розповсюдження інформації відбувається безперебійно,як тільки є оновлення,способом надання документів оцінювання, записів,брифінгів,з супроводом графіків,таблиць та інших супровідних ілюстрацій,презентацій,прес-релізів,відеозаписів,без рекомендацій щодо подальших дій,але з двосторонніми опитуваннями та коментуваннями;
- 3) Забезпечення поглиблених брифінгів,круглих столів щодо позитивних фактів,виявлених в процесі оцінювання,великі прес-конференції з запрошенням міжнародних ЗМІ,подання проєктів залученості до програми через пряму взаємодію з донорами або їх представниками;
- 4)Методи звітування та розповсюдження,де інформація подається у вигляді резюме результатів оцінювання на спеціально створеному веб-сайті програми,у соціальних мережах,на ТБ,у ЗМІ.
- 5)Метод розповсюдження,за якого інформація транслюється на тематичних або таких,де можуть бути потенційні зацікавлені особи,конференціях,семінарах,круглих столах,консультаціях тощо.

8.3.4 Фінансове забезпечення

- Оплата роботи оцінювачів,залежить від того,чи будуть це місцеві чи залучені з-за кордону професіонали,може бути помісячною або у якості проєктного гонорару;
- Створення спеціального веб-сайту програми коштуватиме близько 60 тис.грн,додатково оплата за його введення;

- Організація брифінгів, круглих-столів, прес-конференцій, прес-релізів до 10 тис.грн за кожний окремо проведений захід у межах залученості до 50 осіб учасників;
- Витрати на забезпечення канцелярії щомісячно у розмірі до 1000 тис.грн;
- Витрати на друк спеціальних брошур для заходів від 1000 тис.грн;

9. Перелік посилань

Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини Указ Президента України; Положення, Схема від 11.08.2011 № 811/2011
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/811/2011/ed20110811/conv>

Конституція України Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кількість усиновлених дітей // Державна служба статистики України
<http://www.ukrstat.gov.ua/>

Конвенція про права дитини ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 20.11.1989
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021

Про освіту Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Про дошкільну освіту Закон України від 11.07.2001 № 2628-III
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>

Про загальну середню освіту Закон України від 13.05.1999 № 651-XIV
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>

Про охорону дитинства Закон України від 26.04.2001 № 2402-III
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування Закон України від 13.01.2005 № 2342-IV
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15>

Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей Закон України від 24.01.1995 № 20/95-ВР
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80>

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ // ЗАХИСТ ДІТЕЙ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ОСОБЛИВОЇ УВАГИ СУСПІЛЬСТВА
http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_zdpus_2017.pdf

Про Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки та план заходів з реалізації її I етапу Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, План, Заходи від 09.08.2017 № 526-р
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2017-%D1%80>

Міністерство соціальної політики України // Мета деінституалізації - реалізація права кожної дитини на сім'ю / 5 Липня 2018
<https://www.msp.gov.ua/news/15560.html>